

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V Nr. 37
14 SEPTEMBRIE 1924

In acest număr : *Cultul tinereții de Octavian Goga, Tezaurul din grâu poezie de Teodor Mureșanu, Clasicismul vagabond de Alexandru Hodoș, Intâmplări cu cârnați și democrație de Cezar Petrescu, Bilanțuri de Vintilă Russu Șirianu, Criza bisericească de P. Nemoianu, Mișcarea culturală în Basarabia de D. Iov, Gazeta rimată: Muzică instrumentală de Costică Clarinet, Insemnări: Participanți și abștinenți; Ariciul și sobolul; Expoziția dela Veneția; Alte pertractări; Urmașii lui Iancu; Viața se scumpește - Broșurile „Asociației“; etc.*

**REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI**

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Cultul tinereții

Serbările recente în amintirea lui Avram Iancu, reînviind o pagină strălucită din trecut, au fost în acelaș timp și-un omagiu pe care posteritatea l-a adus tineretului ca factor hotărâtor la o răspântie a istoriei noastre.

În adevăr, mișcarea dela patruzeci și opt, cu tot sbuciumul ei glorios, e o operă tinerească. Cu cât o privești mai deaproape și pătrunzi în tainele ei, cu atât ți se lămurește mai limpede acest caracter distinct al epocii. Alipirea românismului la curentul de desrobire care revoluționa continentul s'a făcut la noi printr'un mănunchi de tineri intelectuali, abia ieșiți de pe băncile școlii. În prima jumătate a veacului trecut o amorțire generală părea că luase în stăpânire amândouă laturile Carpaților noștri. În cele două principate, care tânjau sub domnia turcească, se ducea o viață minusculă fără orizonturi, cu-o clasă diriguitoare atinsă de toate stigmatele importului fanariot. Aici în Ardeal toropeala era și mai evidentă, poporul trăia orfan de orice conducere, apăsarea ungurească devenise mai conștientă ca oricând, și la curtea episcopescă din Blaj, unde fusese singurul nostru adăpost pe vremuri, se furisase un spirit morbid de renunțare definitivă. În acest ansamblu de oboesală și părăginită a izbucnit deodată flacăra revelatoare și dincoace și dincolo de munți. În amândouă părțile procesul de purificare s'gduitoare l-a pornit tineretul. Vârsta avea o specială semnificare în împrejurările cu totul particulare ale vieții noastre de atunci. Elementele așa-zise mature erau rezultanta trecutului întunecat cu care căzuseră la învoială, pe când tinerețea reprezenta un focar pentru o ideologie nouă. Societatea, cu toate resursele ei sufletești, ne fiind plămădită printr'o evoluție normală, pusă în mod brusc în fața unor lozince diametral opuse concepțiilor tradiționale, s'a împărțit între tineri și bătrâni, ca în două tabere potrivnice. O adevărată prăpastie

intelectuală și morală se săpase între cele două mentalități. Vechii boieri ișlicari dela Iași și București priveau cu dușmănie și desgust svârcolirile bonjuriștilor imberbi, în vreme ce episcopul Lemeni, cu canonicii săi alunecați pe panta maghiarismului, alunga pe tânărul Bănuțiu din Blaj și elimina pe studenții dela institutul de teologie de subț ocrotirea lui. E un fenomen destul de interesant această luptă paralelă între cele două generații care își concepeau cu totul deosebit datoria lor către neam.

Triumful a fost al tinerilor și deoparte și de alta. În Muntenia și Moldova, pe ruinele unui marasm secular, civilizația occidentului și-a introdus formulele salvatoare prin filiera acestor visători generoși. Ei au inaugurat perioada de redeșteptare cu planurile lor romantice, ei au adus mișcare și nervi într'un corp desvliăguit. Cercul lor a captat fără ezitare sufletul revoluționar al vremii și când a sunat ceasul, fără nici un ecou pe seama boierimii moldo-valahe, dincolo de inerția ei tinerii cărturari s'au constituit în oameni de acțiune. A fost o admirabilă revărsare de energii în această agitație călăuzită de ideal. După înfrângerea lor de-acasă, răsvrățiții dărâmațorii ai trecutului, emigranți prin toate centrele din apus, au încercat pretutindeni să-și puie de acord opera lor cu frământarea largă din străinătate. Tineretea lor venea ca o dublă garanție. Le da mai întâi puțința să înțeleagă marile transformări de peste hotare și-i învestea totodată cu puterea de sacrificiu pe care-o cerea isbânda. Bălcescu, cu cei douăzeci și opt de ani ai lui, înfrigați de problemele unei extraordinare precocități, e cel mai splendid prototip al pleiadei. În creerul lui de poet vizionar s'au concentrat credințele mântuitoare și-au fășnit într'un neastâmpăr clocotitor. Fie că conspira la București, la Budapesta sau în munții Abrudului, fie-că trata chestiuni diplomatice la Paris sau Londra, ori scria cu sânge epopeia lui Mihai într'o mansardă la Palermo, acest suflet era în permanență posedat de ideie pe care o sluja cu patimă și fanatism. Personalitatea lui încadrată într'o aureolă de tinerete și optimism e cea mai simpatică expresie a mișcării de peste munți. Școala lui Bălcescu e a tuturor ideologilor dela patruzeci și opt, cari, printr'o încordare plină de avânt au creat România modernă.

Povestea e la fel și în Ardeal. Aici opresiunea iobăgiei a fost strivită de revolta tinerească. În mijlocul desorientării unanime, când masele nu aveau altă călăuză decât instinctul lor, un val de tinerete a fecundat spiritul public, a scuturat organismul din letargie, a înjghebat o doctrină politică și-a pregătit mijloacele pentru realizarea ei. E în adevăr sugestivă această singură pagină luminoasă din trecutul nostru, cu sănătatea și cu pitorescul ei. Un întreg popor, cu toată soarta lui, la un punct determinant al istoriei, e lăsat pe mâna unor îndrumători improvizați din rândurile tineretului. Ei devin centrul de acțiune al redeșteptării, ei fac adunarea dela Blaj peste capul bătrânilor circumspecți, ei se transformă în prefeți și tribuni și comandă armate victorioase de țărani, dupăce ieri alaltăieri abia descifraseră dreptul canonic la teologia din Blaj. Avram Iancu, la douăzeci și patru de ani e în comitetul de pacificare națională omul cel mai temut, și greutatea

lui personală înclină balanța războiului. Mai târziu, în zilele de vifor, pe câmpul de bătaie, silueta tânărului avocat domină mulțimea și împrejurul lui se agită la posturi de comandă băiețândri cu profilul îndrăzneț, care și-au întrerupt cartea ca să alerge la examenul morții. Fără de dâșii tulburarea dela patruzeci și opt s'ar fi sugrumat într'o răsvrătire țărănească lipsită de un obiectiv politic precis și fără consecințe imediate.

Și într'un loc și într'altul, la patruzeci și opt, tinerii de douăzeci de ani au făcut istoria neamului.

* * *

De-atunci, firește, aspectul lucrurilor s'a schimbat. În faza nouă în care ne găsim astăzi, forțele s'au multiplicat, câmpul e mai larg și viața mult mai complexă. Rolul tineretului persistă însă și-acum ca o energie purificatoare. Mai ales acum. Pe urma războiului, ca după ori-ce cataclism cutropitor, e atâta ruină și putregai împrejur. O undă de renunțare sălcie stăruie pretutindeni și viciază atmosfera. Negustori mari și mici au umplut arena cu bâlciul lor. În afară de această pervertire morală, generația veche își afișează greșurile de judecată la tot pasul, ca pe niște haine vechi ieșite la soare și pline de pete. E disarmonie și orbecăială, sunt ghiulelele grele ale trecutului posomorât care ne trag de picioare...

Iată de ce, acolo la Tebea, în aierul proaspăt al brazilor, la mormântul lancelui, sufletul meu bătut de-atâtea vânturi, amestecând amintirile de ieri cu îndemnurile de azi, dornic de lumină și de puritate, s'a închinat la cultul tinereții...

OCTAVIAN GOGA

Tezaurul din grâu

Pornise un vânt ușor de dimineață
Și câmpu 'ntreg se legănă cu el:
Cântau domol pădurile pe coaste,
Livezi cu râsu 'nfipt în cingătoare
Incondeiau o șerpuire de oțel
Printr'o risipă de lumină și coloare...
Dar culmile nu se vedeau încă din ceață!

Sub pomii grei de fructe, în grădină,
Din armonia doinelor din sat,
Prindeam un suflet nou și mă gândeam:
„Inaintează vara pretutindeni
Sporindu și pânza ca o lună plină;
Albesc pe șesuri holdele de-avalma
Și pretutindeni, ca o binecuvântare,
Sub bolta 'ncendiată de lumină,
Se-anunță cu belșuguri legendare
Un mândru seceriș apropiat“!

Și-atunci din valea 'mpodobită 'n ceață
S'a strecurat spre mine jără veste
Un om cu fruntea aspră și 'ndrăzneată.
Purtă un biciu pieziș înfipt în brâu:
— „Nu s de pe-aici, sunt un drumeț, și 'n cale,
Trecând pe lângă lanurile tale,
Am înțeles că ți-a rodit un grâu
Frumos în paiu și 'n spic, ca 'ntr'o poveste.
Sub mâna mea eu am o 'ntreagă oaste
De aspri și senini secerători,

Împodobiți cu seceri lungi de aur,
Și 'n holdele ce le 'ntâlnim pe cale
Noi căutăm pe șesuri și pe coaste,
În holdele cu spice lungi și grele,
De veacuri căutăm un scump tezaur —
Stăpâne, dă-ne lanurile tale
Poate găsim tezaurul în ele*!

Am stat uimit o clipă ascultându-l,
M'am ridicat apoi și l-am privit în față
Și m'am uitat din nou pe câmp, departe...
Dar nu mi găsiam nici vorba și nici gândul,
Și 'n loc de altă vorbă mai degrabă,
Cum holdele nu se vedeau din ceață,
Am arătat cu mâna într'o parte:
— „Pe deal, acolo-s lanurile mele,
E-o moștenire 'ntinsă și străbună...
Intrați în ea cu seceri lungi de aur
Și de găsiți mândrețea de tezaur
Să-mi împlețiți o fragedă cunună
Din spicele cele mai coapte și mai grele;
Flăcăi, bărbați, neastâmpărate fete
Să mi-o aducă pe 'nserat acasă
În cântece și chio'te de voe bună“!

Co rumeneală de lumină 'n față
Sa 'ntors străinul și-a plecat cuminte,
Topindu-se 'n câmpie și 'n verdeață...

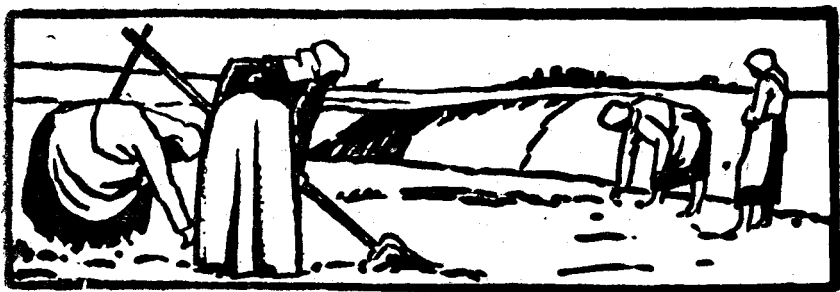
Curând apoi, către amiazi, pe coaste
Și-a 'nșiruit deodată 'ntreaga oaste,
Bărbați, flăcăi, neastâmpărate fete.
Ca niște ape mari, tulburătoare
Sclipiau departe secerile 'n soare
Și secerile scânteind în aur.
Cum mă uitam cu drag la ei, din vale,
Mi se părea în fiecare clipă
C'au dau peste mândrețea de tezaur...

Dâr când a fost spre seară, și așteptam
Să mi se-aducă frageda cunună

In cântece și chiote de voe bună —
Tăcuți, grăbiți, închiși și fără șoapte
Secerătorii s'au topit în noapte
Și 'n prag mi-a apărut din nou străinul;
Avea acelaș biciu pieziș înfipt în brâu:
— „Stăpâne, ți-am trecut prin mândrul grâu
Așa precum ai trece printr'o apă.
E mare 'n paiu și spicele-i sunt grele...
Dar n'am găsit mândrețea de tezaur
Ce-o căutăm cu seceri lungi de aur
Și ne grăbim acum în alte părți; —
Adună-ți însă boabele cu grije
Și-aruncă-le din nou în brazde pline.
Tezaurul ce-l căutăm e 'n ele,
Nu l-am găsit acum, dar, eu știu bine,
Il vom găsi în anul care vine”!

TEODOR MURĂȘANU

Clasicismul vagabond

— Cazul Panait Istrate —

Literatura noastră își are și ea, astăzi, îmbogățirii de război, și demagogii ei din timp de pace.

Câțiva ani de-arândul, muzele au tăcut. Pretutindenii stăpâna cu prelungi ecouri sinistre, glăsul tunurilor. Oțelul fierbinte care sbura pe de-asupra capetelor noastre nu dădea răgaz cugetului să se deslipească de adăpostul lui croit din lut și piatră. Patima omenească se scria cu tăișul baionetei pe sărmane trupuri însângerate. Eternele idealuri ale artei pure așteptau sus, pe culmi, să treacă furtuna. Jos, în glodul șanșurilor pământene, înfruntând capriciile morței, se zămisleau alte năzuinți. Jerfa fiecăruia se topea, fără urmă, pe înflăcăratul rug al tuturor.

Dar, după istovitoare drumuri, de-ălungul cărora stau acum semărate oasele albe ale tovarășilor noștri de luptă rodind spre folosul veacului viitor, noi ne-am întors, într-un târziu, acasă. Apoi, am început să uităm. Viața ne-a cuprins încă odată în ritmul ei divers, ne-am reluat uneltele părăsite, am regăsit colțul de cămin după care suspinasem, ne-am redat măruntelor noastre îndeletniciri, și niciodată, în mijlocul fierberii sgomotoase de pe străzi, privind alergarea necurmată a orașului grăbit, nu s'a mai ridicat înaintea noastră peticul de cer senin, străbătut de prevestitoare lumini, pe care îl săgetam cândva cu ochi neliniștiți, din viroagele Siretului.

Ceva se schimbaseră, cu toate acestea, și în noi, și în afară de noi. Legătura ruptă nu se înodase întocmai acolo de unde se rupseseră. Focurile abandonatelor vetre se reaprindeau greu. În jurul nostru, între largite hotare de viață colectivă, se frământa o lume nouă. Alți oameni, alte locuri, alte probleme. Sufletul românesc crescuse în puteri, alviile sale se topiseră laolaltă, timidele elanuri de ieri puteau să fie acum izbucniri de energie cuceritoare, inima noastră sfâșiată de nenorociri bătea acum cu putere, în ritmul umanității. Lanțurile cărărilor ne ținuseră de pământ căzuseră, zornăind prelung, peste amândouă

coastele Carpaților. Căile misterioase ale nemuririi erau deschise fiecă uia, și, presimțind glorioasele biruințe spirituale ale viitorului, așteptam generația proaspătă, care

*valurile de 'ntuneric, risipindu le în două
splendidă 'naintea noastră să ne-arate-o lume nouă!*

Credeam, adică, și în privința prefacerilor sufletești, aceea ce am crezut, fără rezerve, în politica practică. Credeam în destinul purificator și dătător de viață al oamenilor noi. Literatura de dinainte de război părea multora ceva convențional și stângaci; preocupări înguste, cu orizonturi coborâte. O haină prea strâmtă, pe care se cade să o așezăm, cât mai repede, în odaia cu vechituri. Poezia lui Gheorghe Coșbuc? Câteva accente epice de ocazie cu preocupări împlinite, sortite să mai zăbovească puțin prin cărțile de citire. Proza lui Mihail Sadoveanu? Povestiri naive, cu țărani romantici și cu tablouri rurale, lipsite de interes. Scriitorii de patruzeci de ani păreau bătrânii propriei lor generații. Erau lat fundiarii, cari trebuiau expropriați pentru motive de utilitate obștească; reprezentanții întârziați ai lumii de ieri, pe umerii cărora urmează să se ridice, ca pe o redută cucerită, credințele unei doctrine viitoare.

Literatura românească își deschisese porțile să-și primească glorioșii crainici ai timpurilor schimbate. Nu i-au sosit însă decât îmbogății de război și câțiva demagogi de răspântie... Vom fi nevoiți, deci, pentru încă o bucată de vreme, să ne reîntoarcem din nou spre trecut. Reformatorii adevărați sunt poate numai la jumătatea drumului.

* * *

Cazul dlui Panait Istrate, într'un chip mai ostentativ decât al altora, ilustrează foarte nimerit răscrucea unde ne găsim. Faima acestui scriitor român (român, pentru că e numai pe jumătate grec, și pentru că a publicat o povestire orientală în franțuzește) nu durează, ce e drept, decât de câteva luni. Publicul dela noi a aflat despre existența lui din paginile competente ale *Adevărului literar*, oficiosul beletristic al dlui Barbu Lăzureanu, unde s'au organizat cu grije cunoscutul arsenal reclamei negustorești pentru lansarea genialului meteor literar. Fotografii, articole elogioase, scrisori de recomandare, mici notițe informative, presărate cu îndemănare, fiecare în parte și toate laolaltă erau destinate să fabrice o sclipitoare cunună de laur pe fruntea unui scriitor, despre ale cărui opere cititorul român nici nu apucase să se înfrupte. Dl. Panait Istrate se vedea lansat din birourile de publicitate „Schulder și Berger“, ca orice cremă împotriva pișturiilor, ori ca celebrele pilule Pink. Și, de pe o zi pe alta, numai cu formula consacrată: „încearcați, și vă veți convinge“, mai înainte ca două sute de oameni să fi răsoit pe *Kira Kiralyra* dumisale, dl Panait Istrate, înarmat cu o prefață de Romain Rolland și precedat de o armată de toboșari mobilizați în redacția de pe strada Sărindar, ne-a fost bombardat drept cel mai mare prozator român din câți au existat vreodată.

Dl. H. Sanielevici, criticul *Adevărului literar*, a luat asupra-și sarcina

să dovedească, pe șase pagini mari de gazetă până acum, și într'un volum care va apărea la toamnă, ceva mai mult decât atât. Că dl. Panait Istrate e singurul prozator român care merită acest nume, și că dela *Kira Kiralyne*, poveste orientală scrisă în limba lui Anatole France, începe, în sfârșit, adevărata literatură românească.

Să vedem.

Nu negăm, că existența de până acum a dlui Panait Istrate, așa cum și-a mărturisit-o singur, e plină de peripeții și de momente tragice. Tânărul brăilean, fugit din țară în ajunul războiului, luptându se piept la piept cu mizeria, dormind prin șanțuri, flămânzind săptămâni întregi, alungat ca un câine bățut, a încercat pe rând toate profesiunile... să le zicem: libere, dela aceea de zugrav de odăi până la aceea de fotograf ambulant pe promenada englezilor dela Nisa.

În această lungă rătăcire, cu nopți fără adăpost și călătorii subt vagoanele trenurilor, dl. Panait Istrate a întâlnit, fără îndoială, toate desnădăjdiile. Înțelegem deci, înduioșarea tinerei reviste studențești dela Râmnicul-Vâlcei, ni se pare, care ne raportează că rătăcitorul proletar a încercat la un moment dat „să-și taie beregățile”. (Deși, în materie de beregată, după modestele noastre cunoștințe, anatomia nu acordă omului decât una singură). Aceasta din urmă întâmplare tragică a atras atenția umanitară a lui Romain Rolland, înțelegătorul atâtor suferinți, asupra tânărului sinucigaș. L-a descusut, l-a mângâiat, i-a luat de subt căpătâi caietul cu manuscrisul *Kira Kiralynei*, l-a dat la tipar, i-a adăugat o prefață unde se vorbește de Maxim Gorki, care a cunoscut de-asemeni acest vagabondaj și dl. Panait Istrate a apărut la vitrina librăriilor franceze, bandajat cu o ademenitoare inscripție: „L'Orient ressuscité”...

Atenția avea darul să ne măgulească. Dl. Victor Eftimiu amintea zilele trecute despre generozitatea în epitete a Franței. Celebrul Antoine scrie azi despre dna Elvira Popescu, că e o actriță mai bună decât regretata Réjane, în vreme ce d. Ion Minulescu e recomandat Parisului ca unul din cei mai mari poeți ai lumii.

Acest înduioșător succes de curiozitate ni s'a întors însă acasă subt alt aspect. Dl. H. Sanielevici alege alte motive și scormonește alte argumente decât decât Romain Rolland, când așează pe dl. Panait Istrate de-asupra tuturor scriitorilor de până azi ai României. Aici nu e compătimire, e idolatrizare. Toți câți au slujit până acum scrisul românesc, dela Eminescu până la Cezar Petrescu, n'au fost, după părerea apologistului dela *Adevărul literar*, decât niște simpli diletanți. Dl Panait Istrate rezumă singur întreg clasicismul literaturii românești. Să salutăm deci pe acest îndrumător neașteptat, să-i proslăvim opera (după ce se va fi săvârșit) și să ieșim întru întâmpinarea discipolilor săi (cari, de-a bunăseama, vor veni).

Nu ne surprinde entuziasmul fără pereche al dlui H. Sanielevici. El este al tuturor criticilor cari se îndeletnicesc cu renegarea reputațiilor consacrate de alții, pentru a consacra, la rândul lor, geniile pe cari ei ceidintăi le-au descoperit. Cași cum diu aureola așezată pe capul altora s'ar răsfrânge cât va raze și asupra aceluia care le-a țesut

Utilizând o comparație astronomică, se întâmplă cam așa, după cum luna luminează pământul cu lumină împrumutată dela el însuș. Un schimb de bune servicii. L'au mai practicat și alții. Dl Eugen Lovinescu a descoperit pe dl maior Brăiescu, rivalul lui Caragiale. Dl Mihail Dragomirescu a născocit pe poetul Talaz, pe care l-a aliniat numai decât după (adică, vorbind drept, chiar alături de) Mihail Eminescu... Așa dar, dacă dl H. Sanielevici ar săvârși numai o însuflețită exagerare critică, n'ar fi nimic de zis, sau aproape nimic. Liber e fiecare să creadă, că, dela răposatul Carol Scrob începând, locul de prinț al poeziei lirice a rămas vacant la București, și că cea mai bună piesă de teatru, care s'a scris vreodată, e „Don Juan“ de dl Aristide Blank. Fiecare are dreptul firesc să-și treacă părerea aceasta pe hârtie, așa cum o făcut-o, fără niciun folos personal, deunăzi, băiatul Eugen Filotti dela *Cuvântul Liber*.

Cu dl H. Sanielevici, și cu cei cari îi țin isonul, lucrurile se prezintă însă altfel. Nu e vorba numai de o trecătoare extravaganță fără ecou. Suntem în prezența unei sistematice acțiuni de denigrare a spiritului creator românesc, al cărei epilog, iată-l, se găsește cristalizat în cazul Panait Istrate. Cu o cinică perseverență, scoțând pe piață volume după volume, dl H. Sanielevici a catalogat până aici pe toți scriitorii noștri, le-a puricat actele de naștere, le-a scărmanat numele într'o rețea de presupunerii, ca să ajungă la concluzia, îmbucurătoare și reconfortantă pentru fiecare emigrant, că nici unul dintre ei n'a fost român. Luați-i pe rând, pe care doriți... Alexandri? Ovrei din Italia. Eminescu? Rus, sau, în cel mai bun caz rutean. Caragiale? Grec. Vlahuță? Mai rău. Goga? Bulgar. Sadoveanu? Lipovean. Ion Gorun? Turc. Nichifor Crainic? Tătar. Ion Minulescu? Asiro-babilonean. (Din Babylon sau din Ninive). Lista se poate prelungi la infinit, adăugați la ea pe cine vreți, e zadarnic, noi, băștinașii acestei țări n'am dăruit literaturii românești nici un rând sortit să n'frunte vremea, făcând, în timp și'n spațiu, contribuția de cugetare a solului dintre Dunăre și Tisa la patrimoniul artei universale. Purtătorii noștri de cuvânt, dincolo de limita strămtă a vieței stereotipe, n'au fost niciodată decât mosafirii noștri. Cerneala, se înțelege, n'are patrie. Cu o călimară de brâu, orce călător bine dotat poate să se instaleze mare poet sau neîntrecut romancier, în Paraguay, la Calcuta sau pe insula San-Salvador...

* * *

Iată pentruce, potrivit acestei concepții despre rostul naționalității în artă, negând orice înrăurire asupra sufletului artistului din partea atâtor impulsuri moștenite, pe cari el le poartă cum le purtăm toți, ca o forță misterioasă izvorând din adâncurile vremii, era fatal ca dl Panait Istrate, agitatul desrădăcinat, pornit din portul Brăilei acum opt ani, să fie instalat într'o bună zi *cel dintâi scriitor clasic* al României. Clasicismul vagabond, — aceasta este cea mai recentă formulă a străinismului, sortită să astupe glasul acelora, cari nu cred că însușirile estetice ale unui popor pot să-și găsească expresia armonică,

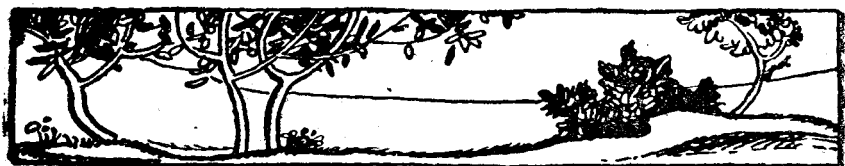
fixă și eternă, — *clasică*, nu — în însușirile de povestitor ale unui drumeț fără pașaport de-alungul granițelor europene.

Dl. H. Sanielevici găsește dealtminteri, cu destulă dibăcie, calitățile necesare care să facă din autorul *Kirei Kyrалene* un adevărat prozator de rasă. (Cei de până acum, văzurăm, nu sunt și n'au fost decât diletanți). Are, de pildă, dl. Panait Istrate, darul prețuit de a lăsa în umbră calitățile individuale ale eroilor săi, pentru a scoate la iveală numai eternul omenesc. Are atitudine senină în fața tragicului. Are simplitate în stil. Are adâncime în observație. Are, ca să nu mai lungim vorba, tot ce-i trebuie pentru a fi ceea ce n'a fost încă nimeni aici, la gurile Dunărei: nici ovreiul-italian Alexandri, nici ruteanul Eminescu, nici lipoveanul Sadoveanu. Să fie, știți ce? Unicul scriitor român pe care-l puteam oferi străinătății, așa cum Anglia l'a dat pe Shakespeare, Spania pe Cervantes și Rusia pe Dostoiewski. Cel mai reprezentativ ambasador al geniului epic românesc, așa după cum dl. Tristan Tzara, băiatul arendașului Weiss din Darabani și șeful dadaștilor din lume, a ajuns după părerea dlui dr. Glicsman, alt folientonist al *Adevărului*, unicul poet național care o reușit să creeze o școală literară universală.

Vă foarte mulțumim, dar n'avem nevoie... Reduși la adevăratele lor proporții, dl. Tristan Tzara nu e decât un ridicol farsor, care ne face de răs pe unde trece, iar dl. Panait Istrate, cu *Kira Kyrалene* dumisale, din care nu lipsesc nici pasagi de un real pitoresc, nici mărturii adânc simțite despre mizeriile cari clocesc în porturile noastre dunărene, rămâne un povestitor interesant, mai cu seamă pentru străini, dar care, pentru a cuceri un loc în literatura românească, mult mai depărtat de acela care i se decerne acum, are de străbătut în inimile noastre cu scrisul său însuș, pe alte poteci decât acele ale subsolurilor din strada Sărindar.

Iar clasicismul, după care oftează dl. H. Sanielevici, va fi silit să mai întârzie puțin, pentru că el e destinat să înfățișeze de-acum încolo, după contopirea noastră politică, o *epocă de înflorire* spirituală a cugetărei românești, așa cum a însemnat pentru Grecia veacul lui Pericle și pentru Franța lunga domnie a lui Ludovic al 14-lea, ci nu numai un *accident de librărie*, cu oricâte recomandări l-ar onora umarnitarul Romain Rolland...

ALEXANDRU HODOȘ

Intâmplări cu cârnați și democrație

Există o foarte veche și simplă poveste germană, popularizată de toate cărțile de lectură.

Spune această poveste, că trăiau odată, în Bavaria ori aiurea, doi gospodari tare necăjiți. Tot ce dregeau era fără spor, truda de azi trebuiau s'o înceapă mâine, se plângeau toată ziua că n'au noroc, și dădeau vina unul pe celălalt. Ba că unul n'are noroc, ba că celălalt a făcut lucrul așa și pe dincolo, ba că dacă asculta ce spune femeia ieșea mai bine, ba că așa îi trebuie dacă se ia după mintea femeii. Însfârșit, era o căsnicie ca multe altele. (Dacă cititorul e însurat mă înțelege, fără multe explicații.)

Pe vremea aceea tot trecea prin sat, după treburile ei, o zână bună și milostivă. Aude ea oamenii plângându se odată că n'au noroc, de două ori; o prinde îndurarea, și numai ce le iese zâna cea bună în prag și le spune, într'o bună zi:

— Măi oameni buni, de câte ori trec pe-aici, v'am auzit blestemând și văitându-vă că n'aveți noroc... Iacă m'a apucat mila de voi și am căpătat dela Dumnezeu învoire să vă împlinesc cele dintâi trei lucruri pe care le-ți dori. Dar asta acum, îndată. Hai, gândiți-vă și alegeți!

Nevestei tocmai îi trecu pe la nas, de peste gardul vecinului, un miros strășnic de cârnaț fript. Și nu și putu alunga gândul, că așa cârnaț bine fript, cu mirodenii și cu usturoiu, ar dori și dansa să mănânce, nu numai vecinul Hans, care e îmbuibat de toate bunătățile încât de-abia se mișcă.

Dorit și împlinit.

Cârnatul rumân se ivi pe blid, sfârâind.

Atunci bărbatul fu cuprins de o grozavă furie pe prostia femeii. Și cug-tă îndată, că bine-ar face Dumnezeu dacă i-ar prinde cârnațul de nasul femeii, să-l poarte așa toată viața, de râsul lumii, drept răsplată pentru nătângia ei nemaipomenită.

Zis și făcut.

Cârnatul sări în nasul femeii și se instală acolo, ca pentru veșnicie.

Fiindcă însă pe vremea aceea divorțul nu era născocit, și omul nostru nu putea rămâne așa toată viața, să împartă casa și masa cu o femeie purtând un cârnaț spânzurat de nas, s'au rugat pe urmă amândoi de zâna cea bună să-i ierte și să-i scape de o atât de mare rușine.

Li s'a împlinit astfel și cea de a treia dorință. Gospodarii noștri au rămas ca mai înainte, cu necazul doar că a trecut odată norocul pe lângă dâșii, și l'au lăsat să scape.

Morala poveștii nu mi-o mai amintesc. De altfel adevăratele povești n'au morală.

Dar toată întâmplarea acestor vecini ai lui Hans, îmi pare grozav de asemuitoare cu peripecțiile luptelor noastre politice. E poate chiar o parabolă antieipată, obscură și ironică, a succesiunilor de guvernământ.

Ca și vecina lui Hans, cu nasul gădilat de mirosul grătarului, fiecare partid dorește cârnatul — putere. Când zâna cea bună i-a împlinit dorința, alt partid, (de obicei acel cu care în trecut a făcut cartel în alegeri) îi urează să-i rămână spânzurat de nas, adică în grai parlamentar: „să li se spargă incapabililor toate prostiile în cap“. Pe urmă, când prostiile s'au îngămădit atât încât să amenințe grav stările din țară, toți pun umăr dela umăr să înlăture primejdia. Până când altul e ademinit de mirosul sfârșit de cârnat și povestea începe de a capul.

În cel mai fericit caz, țara poate fi bucuroasă că a scăpat eftin, așa ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat.

Dar suveranitatea națională?

Dar majestatea reprezentării populare?

Un guvern vine la cârmă în numele unui program — firește democrat, care guvern nu e democrat astăzi? — el reprezintă suveranitatea națională, e o emanație a opiniei și voinței publice. Cum pot fi asemuite toate aceste grele cuvinte, moșteniri sacre ale marelui revoluționar francez, cu născocirile unei fabule nēmțești de prost gust și mirosind a birt de sub hale?

Ghicesc această indignare a lectorului care trăește încă sub vraja dulcii retorici din „declarația drepturilor omului“.

Libertate! Egalitate! Suveranitate națională! Constituție sacră și inviolabilă!

Atât numai, că această retorică, în iluzia căreia prin nu știu ce paradox partide se mai creiază și guvernează, s'a goit cu totul de sens. Stau acum ca tot atâtea baloane desumflate, jucării pentru copiii bătrâni ai Moșilor politici, din care s'au răsuflat cuvintele deșerte. Toate aceste principii, care de altfel nici pe vremea când au fost anunțate nu erau valabile decât în imaginația revoluționarilor doctrinari, au încetat a mai avea vre-un raport cu modurile actuale de activitate omească.

Democrația de azi e veche de cel puțin o jumătate de veac; reformatorii vor să primenească lumea în numele unor principii pe care realitatea le-a verificat și răsturnat pretutindeni. Această democrație vrea — conform tradiției dela 1789 — să definească regulile vieții colective, fără a ține socoteală de loc și de timp, după o concepție apriorică.

Astfel se întâmplă, că doctrinele cele mai generoase și sincere, și cele mai onest cugetate, înseamnă tot atâtea făgădueli imposibile, decepții sigure, cristalizații ideologice pe care realitatea le desminte, le răstoarnă și le preface cu necurmăre.

Se pomenește, desigur, cu emfază, în orice discurs parlamentar mai curățel, despre „suveranitatea națională“, ca despre o realitate netăgăduită.

Totuși, e numai cuvânt deșert. Un autor de drept, foarte modern, Duguit, demonstra de curând că această suveranitate națională nu cuprinde nici un atom de realitate pozitivă; e o construcție metafizică formală, curioasă și logic clădită, dar cu totul streină de realitățile concrete, și astăzi pe cale de disoluțiune. Mișcarea cooperativă și sindicală, numai prin faptul că s'a putut manifesta și a fost acceptată în lăuntrul statului, e un indiciu că faimoasa concepție a legii-ordin al voinței naționale și-a trăit veacul. Trăim epoca asociaționismului, a întovărășirilor care grupează indivizii în jurul faptelor și realităților vii, nu în jurul formulelor. Corporații de producători, de exploatare, bresle, asociații de specialități; toate funcționează în baza statutelor, regulamentelor și intereselor proprii, obligatorii pentru membrii fiecărei societăți, într'o măsură atât de largă, încât nu mai îngăduie nimănui iluzia legii considerată ca monopol sacru al guvernului central.

Iar majestatea reprezentării naționale, unde se află ea oare? Cine a avut prilej să asiste la o alegere, nu numai aci în țara furturilor și măsluirilor de urne, dar ori unde există votul obligatoriu, egal și secret, cunoaște bine ce mare gogoasă democratică e această majestate.

N'a folosit până acum decât pentru a desvolta o nouă profesiune: politica, și o nouă categorie de cetățeni: antreprenorii de voturi. Domnul X are, din atâtea sate, atâtea sute de voturi sigure, deci domnul X e o forță electorală, de care partidul trebuie să țină seamă, chiar dacă domnul X e un imbecil, abia știe să se iscălească și e cumva certat cu legile țării. Și când tirania abstractă și matematică a scrutinului s'a putut manifesta în voie, atunci suntem siguri că rezultatul a fost mai odios; d. X s'a ales împotriva organizației centrale, care oricum, de ochii lumii, și având în vedere o sumă de alte interese generale, se mai simte obligată să procedeze la oarecare triaj în desemnarea indivizilor ce urmează să reprezinte națiunea.

Egalitatea matematică pe care o propune doctrina e și primejdioasă și absurdă. Absurdă, fiindcă e desmințită la tot pasul de inegalitățile pe care le creiază cultura și capacitățile individuale. Primejdioasă, fiindcă pusă în explicare, dacă ne-am imagina aceasta prin absurd, ar împiedica formația elitelor intelectuale, singurele de pe urma cărora omnirea a câștigat ceva, de când s'a ridicat întâia oară pe două labe din tenebrele cavernelor preistorice.

„Progresul consistă în dezvoltarea inegalităților“ spunea Auguste Comte; „civilizația e opera unei aristocrații“ declara Renan, socotind bine înțeles prin „aristocrație“ altceva decât junii moștenitori ai numelor, privilegiilor și avuțiilor tocate la curse și ruletă.

Toate doctrinele democrațiilor ieșite din marea revoluție franceză se sprijinesc pe o mare eroare psihologică. Afirmăția, că oamenii sunt dela natură buni. Eroare desmințită de bunul simț, de observațiile popoarelor primitive, de pedagogie și de profundul simbol al lui Cain și Avel, și al păcatului originar.

Statul democrat, laic, raționalist, pacifist și umanitarist e o construcție de logicieni imperturbabili, care pot deduce la infinit consecințele false ale unui principiu, fără îndoială eroic și desinteresat, dar în afară de realitate. Căci natura, societatea și istoria, nu se pot explica și nici nu se pot crea cu un silogism. Un popor este o realitate istorică, nu e o idee; e sânge, familie, tradiții și rasă. Creațiile logice — am văzut-o destul în timpul războiului — se năruie la cel dintâi contact cu tragicul realității. „Patriile sunt forme diverse ale experienței omenești” — spune cu drept cuvânt Georges Volois. Mecanismul lor funcționează dinlăuntru în afară, nu-i putem aplica șuruburi streine, așa cum fieștecare ucenic sociolog ar propune, cu manualul de doctrina la îndemână.

De cinci ani, cele mai liberale, democrate și egalitare principii, puse în aplicare au dat greș. Realitatea a desfigurat principiul. Nu avem drept, nici o clipă, să credem că vre-unul din guvernele care s'au perindat, au pus mâna pe cârma țării fără nădejdea de a înfăptui ei, minunea cea mare. Dincolo de lista aventurierilor ori oamenilor fără scrupule, care formează zestrea oricărui partid, s'a aflat întotdeauna o mână de oameni care-a năzuit sincer și din toate puterile să împlinească ceva. Erau programe atât de frumos construite de pus în aplicare! Atât de frumos sunătoare principii!

Totuși, construcțiile logice de pe hârtie, în atingere cu realitatea s'au spulberat ca scrumul. Principiile frumos sunătoare au rămas lepădate pe drum, în urmă, ca balastul dirijabilelor primejduite.

Fiindcă oamenii au fost întotdeauna incapabili?

Nu. Fiindcă, de bună credință, au încercat să realizeze imposibilul. Au vrut să traducă în fapt construcții logice, foarte frumoase construcții logice, dar moarte din naștere, lipsite de acel *ce* nespus și impalpabil, care înseamnă viața.

Bântuie în toată Europa, un vânt de primenire al principiilor de guvernământ. Revoluțiile neisbutite au dovedite îndestul că pe ideologii nu se poate clădi; că viața unui stat cu tot complexul său nu intră ca betonul lichid într'o formă pentru a se solidifica apoi după rețeta arhitectului constructor. Viața e maleabilă, diversă și ostilă abstractului. Rețetele democratice au cercat să expulzeze tot absolutul și să toarne viața într'un raționalism antimetafizic, antipoetic și antivital. Viața nu s'a lăsat îngenunchiată. Fiindcă ne aflăm cuprinși într'un mister care ne depășește, și târâți într'o dramă ai cărei actori suntem o clipă, au fost alții în urmă, vor fi încă alții după noi; pe o scenă desfășurată grandios, înafară de puterea noastră de a o domina și poate de a o înțelege.

Evenimentele din cei din urmă cinci ani, ne-au dovedit, prin experiența noastră proprie și prin spectacolul din jurul nostru, începând cu Anglia și Franța biruitoare și sfârșind cu Rusia care a dorit absolutul, că mai teribilă dușmană a vieții de cât cele mai crâncene năpaste e teoria. În numele dogmelor, guverne se schimbă, oameni se prăbușesc, țări se clatină, neamuri sufăr. Doctrina ține locul cărnatu-

lui lui Hans. Ne ispitește cu mirosul democrat. Să-l încercăm. Și odată căzut pe blid, ne sare și 'n nas și nu e pe urmă altă dorință de cât să ne scape o zână bună de asemenea năpastă.

Raționalismul utopic a fost astăzi pretutindeni desmințit de realism. Desmințit, înfrânt și anulat.

Va veni o verificare a tuturor principiilor de guvernământ. Nu dela dreapta spre stânga, cum vrea reacționarismul, nu dela stânga spre dreapta cum visează democratismul înaintat; ci dinlăuntru în afară, dela fapt la interpretarea faptului, dela succesiunea faptelor la stabilirea unei interpretări; dela semnele timpului la descifrarea acestor semne.

Minunea cea mare, mă îndoiesc că va împlini-o însă laudatul „popor suveran.“ Votul lui secret, liber și rezultat al meditațiilor și înțelepciunii sale politice, știm ce înseamnă. Nu mă pot opri să citez aci, o pagină pușn cunoscută fără îndoială, scrisă de un discipol al lui Georges Sorel:

„Votul secret — iată de altfel simbolul desăvârșit al democrației. Ia uitați-vă la acest cetățean, acest membru suveran, care vine tremurând să-și exercite suveranitatea; se ascunde, fuge de privirile societății; nici un buletin nu-i pare îndestul de opac ca să ascundă privirile indiscrete, cugetul său tainic, actul său de suveranitate; intră ca un hoț în cabina secretă; iată-l singur, cu conștiința sa, acest pretins stăpân al momentului; se reculege, e liber — liber ca monada lui Leibnitz, toate ușile și ferestrele închise! Căci așa concepe democrația în realitate libertatea, e libertatea monadei, sau dacă voți mai bine, libertatea lui Epicur, retras de lume, în pacea egoistei și solitarei sale ataraxii, departe de grijile și plictiselile vieții publice, liber și suveran în singurătatea și neantul său. Și iată cum democrația înțelege poporul-suveran; din puterea sa colectivă nu mai rămâne, grație ei, decât o procesiune de umbre fricoase, venind să exercite tremurând și ascunzându-se, în tăcerea conștiințelor lor abandonate egoismului și lașității, așa zisa lor suveranitate!“

Pagina e scrisă pentru alegătorul francez. Nu i-am putea adăuga, pentru culoare locală, de câteva anecdote din cele prea cunoscute dela alegerile trecute, care ar schimba dramatismul întunecat al tabloului, într'o notă mai comic caragească.

Dar, acestei democrații subterane și fățarnice, îi preferăm onesta imbecilitate a țaranului atenian, care a cerut lui Aristide să-i scrie numele pe scoica surghiunitoare, fiindcă se săturase auzind mereu că i se spune „cel drept“.

Acela, în definitiv, vota cel puțin pe față, și nu se ferea să spună de ce.

CEZAR PETRESCU

Bilanțuri

După o serie de ghionturi și câteva zdravene călcături, primite cu resemnare de fatalist, am reușit să-mi cuceresc un loc. În timp ce vecinul meu, rămas în picioare, îmi aruncă o privire de neagră individie, desfac pe genunchi numărul proaspăt al *Gândirii*. Tramvaiul pornește îngroșând parc'ă, prin hurducăiala închieturilor lui reumatice, leșinul prăfos al acestui nămieț de cuptor, dinpreună cu mirosul de mulțime încălzită.

În vreme ce urmăresc rândurile reținute, care închid în linii melancolice imaginea acestui drum de trei ani străbătut de revistă, un cap rotund apare, pieziș, în semicercul privirii mele.

Interesat, trag cu ochiul: vecinul meu de bancă s'a aplecat, de bună seamă cu gând să se distreze pe gratis. Îl urmăresc discret fizionomia. S'a oprit la titlul revistei. Îl citește, îl recitește. Pe urmă ridică sprâncenile, căutând nedumerit în minte. Nu găsește. Nu e nici *Pardon*, nici *Tiribomba*. Resemnat, își aruncă totuși privirea pe text. După două minute de caznă cascade, se uită la ceas, și începe a privi pe fereastră, dar nu înainte de a-mi fi aruncat o privire disprețuitoare.

Îl examinez: e un cetățean rubicond, sănătos și foarte bine îmbrăcat, cu lanț de aur la jiletcă și toc rezervor la haină. E chiar simpatic.

Prind a urmări din nou acest bilanț sufletesc pe care îl face *Gândirea*. Cetățeanul meu se scoală să coboare. Îi mai arunc o privire... Și nu știu de ce îmi vin în minte alte bilanțuri, acelea în care marile societăți petroliste își numără vagoanele de țiței vândute, iar băncile își aștern lătăreț socotelile dobânzilor, și a altor operații, de pe urma cărora capitolul profitului își arată jovial pânțelece numeroaselor nule ce-l îmbodobesc. Zeci și sute de mii de mâni smulg atunci febril gazeta ce aduce proaspăt ochiului avid vrăjitul tablou cu partidele simetric așezate, cu linii elegante de „transport” brăzdând oblic portativul, veselei arii financiare.

„Cu trei ani în urmă (și poate tinerețea ne mână în asemenea scumpă eroare) bănuiam pentru scrisul și gândul românesc un început

de hărnicie fertilă. Totul ne îndreptăţea s'o aşteptăm. Aşezările primenite, procesul de întrepătrundere între crezurile şi năzuinţele cărturarilor din ţinuturi proaspăt eliberate, formaţi sub deosebite discipline culturale; înfrigurarea activă a unei epoci de mult svonită consolidare; numărul mare de cetitori pregătiţi pe băncile şcolilor şi facultăţilor ce s'au dovedit în atât de scurtă vreme neîncăpătoare: toate, adunate în mănunchiu, aveau să alcătuiască, după înţelegerea noastră, una dintr'acele respinţi ale istoriei ce nu rămân înveşnicite în viaţa unui popor numai prin ziua festivă a unui drapel arborat, printr'o legiuire de demagogică dreptate socială, prin apariţia unui om providenţial, prin fulgurante discursuri parlamentare şi prin inaugurarea unui mai mult ori mai puţin salvator sistem economic, anulat din principiu de guvernul succesori.

Dincolo de trecătoarea convulsie a ambiţiilor, a setei de putere, a nesăţioasei lăhniri de înavuţire, visam acestei generaţii alt destin“.

Aşa glăsuieşte, cuminte şi dureros, articolul rupt cu modestie din crezul pe care *Gândirea* ne-a lăsat pe nesimţite să i-l întrezărim şi să-l preţuim în scurta existenţă a ei, din aceşti lungi trei ani.

Dar, dacă *Gândirea* are deplină justificare de a opune cu tristeţe constatare că: „scrisul este încă în ţara românească o suferinţă, tiparul un eroism, o publicaţie de artă un dar“, acelei realizări prin cultură, acelei înălţări prin artă şi prin cuget visate cu tânără nădejde atunci când pornea la drum sub cerul făgăduitor al românismului încheagat prin izbânda armelor; dacă în deobşte vorbind poate privi cu justă durere acest adevăr, apoi, în ce priveşte realizările la care a ajuns dârza ei hărnicie din cursul acestor ani, are tot atâta drept de a nu o considera cu melancolie, ci cu împăcată mulţumire (căci mândria e după câte ştim exclusă din atitudinea sobră a acestei reviste).

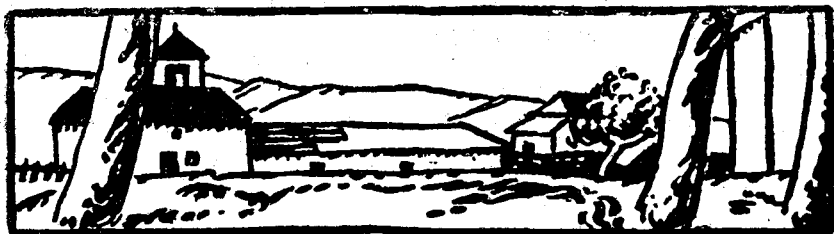
Fiindcă *Gândirea* va putea însemna un fericit moment în istoria culturală a generaţiei tinere. În căsuţa albă şi modestă a paginilor ei, se va putea spune că această generaţie a reuşit să-şi închege, unitar şi salvator, diversitatea capricioasă a formelor în care a gândit.

Căci bogata şi muncita „cronică mărunţă“, acele notiţe minunate, sfios îmbrăcate în uniforma „petii“-ului, laolaltă' cu articolele serios gândite, au fost tainicul şi iscusitul *numitor comun* prin care *Gândirea* a rotunjit, treptat, treptat, felurimea în aparenţă ascuţită, a talentelor al căror scris l'a găzduit.

Şi astfel, cititorul credincios a putut desluşi, din ce în ce cu mai multă tărie, sub înfăţişări atât de diverse, sufletul comun al unei generaţii.

Şi despre acestea — se va voi ori nu — va trebui să se ţină seamă, cândva.

VINTILĂ RUSSU ŞIRIANU

Criza bisericească

Întâmplarea a făcut să asist la un act de propagandă a pocăiților și să câștig impresii nemișlocite asupra unei mișcări religioase care amenință foarte serios temeliile bisericii noastre strămoșești.

În orașul Caransebeș, la câteva sute de pași de reședința episcopescă, s'au botezat în una din Duminicile trecute douăzeci și opt de țărani în apa Timișului, mărturisind legea pocăinței. De pe cele două diguri cari străntoresc năvalnica apă a râului, precum și de pe podul care-și razimă capetele pe ele, o mulțime imensă de costume înflorite — lumea satelor noastre — contribuia, cu sau fără voie, prin prezența sa, la ridicarea fastului acestei solemnități. Pe o ridicătură de petriș alb ca zăpada, deasupra căreia se retrăsese apa împuținată a râului, se înșiruiu cei douăzeci și opt de novici, îmbrăcați în cămașă albă, privind cu o vădită emoție la lumea dimprejur.

Actul botezului începe cu numeroase cântări religioase, executate cu precizie de un cor mixt al credincioșilor. Un fotograf, postat pe digul din stânga râului, lua instantanee, năzuindu-se să cuprindă în aparatul său nu numai asistența, ci și pe curioșii cari veniseră din oraș, roii-roii, după coama digului din dreapta. După cântare, la rugămintea unuia din predicatori, mulțimea se descopere, urmând să asculte cuvântarea ocazională, iar apoi personificatorul lui Ioan Botezătorul — un fost plugar din împrejurime, îmbrăcat într'un halat negru, încopciat la grumaz cu o bandă tricolori — scufundă individual pe fiecare în apă.

Pentru complecta mea edificare, m'am dat în vorbă cu câțiva intelectuali prezenți, întrebându-i ce părere au despre cele văzute, știind mai ales că nu pentru întâia oară asistă la asemenea acte. Un preot mi-a răspuns că, vinovată pentru această tristă stare de lucruri este administrația, care, deși are instrucțiuni categorice pentru zădărnicierea acestei propagande primejdioase, totuși nu a luat nici o măsură. Astfel, de unde la început mișarea pocăiților era clandestină, ea se urzește acum la lumina zilei, manifestându-se liber, ca ori care altă confesiune. Un intelectual îmi descrie în culorile cele mai negre criza

cadrelor bisericești, asupra cărora aruncă întreaga răspundere. Dumneata știi, domnule, că în plasa mea de origine nu a fost vizită episcopescă de pe vremea când eram sub ierarhia bisericii sârbești?... Un altul mi-a vorbit cam în același fel, aducând cazuri concrete, încercând să dovedească că autoritatea bisericească nu aplică sancțiuni nici preoților cari prezintă slăbiciuni patologice. Poporul și-a pierdut încrederea, văzând că nu i se face dreptate, și astfel nu-i rămâne alta decât să părăsească legea strămoșească. Un alt cetățean, jenat de spectacolul pe care îl ofere orașul său, se mângâia cu împrejurarea, că pocăiții sunt recrutați din elementele venite dela sate; din lumea băștinase mai bună nu a trecut încă nimenea la această sectă.

Având impresiile personale și acelea ale publicului, m'am adresat și ofițerului stării civile, cerându-i informații oficiale. După cele văzute, reiese că pocăiții nu sunt cea din urmă confesiune în Caransebeș. Pe când evanghelicii numără abia trei sute de credincioși, pocăiții înregistrați au întrecut cu de două ori acest număr.

După cum vedem, nu mai este vorba de o mișcare clandestină, care s'ar putea suprima cu ordine administrative. Ea a eșit la larg, înconjurată de fastul obișnuit al celor alte confesiuni, și tocmai din acest motiv, a încetat să intereseze numai biserica. Problema este de o capitală importanță socială și națională, împrejurare care ne obligă pe toți să ne ocupăm de ea.

* * *

Din toate câte se spun despre această mișcare, singură informația oficială este mai aproape de realitate. Acesteia i-am putea obiecta doar atât, că nu este complectă, deoarece este foarte probabil că nu toți cei ce au părăsit biserica strămoșească au putut înregistra schimbarea întâmplată în statul lor personal. În olo, celelalte comentarii, deși cuprind mult adevăr, sunt unilaterale și nu pot descoperi răul fundamental care a promovat noul curent religios. Acestea vizează cauzele accesorii, ia nu pe cele principale.

Criza bisericească nu este un fenomen izolat în marea noastră frământare de după războiu. Ea este abia un colțisor distinct din întinsul câmp al vieții noastre sociale, străbătut în lung și lat de cele mai variate curente și cari toate țâșnesc din aceeași sursă fecundă.

Scriitorul Franklin Giddings, în cunoscuta sa carte de sociologie, zice că trei elemente tradiționale stau la baza societății: elementul economic, al dreptului și cel politic. Cel dintâi este cel economic, cel din urmă cel politic. În societatea burgheză însă, aceste trei trepte ale civilizației iau un aspect invers. Întâi pare a se perfecționa organizația politică și numai apoi cea industrială. Explicația acestei intervertiri ne-o lămurește în modul următor. Când societatea, clădind pe tradițiile elementare economice și de drept a ajuns la o dezvoltare politică oarecare, ea își va consacra un timp întreaga sa energie pentru perfecționarea vieții politice, neglijând pe celelalte două. Când integritatea politică este atinsă, societatea se va întoarce la interesele

ei anterioare, pentru a le ridica la aceeaș treaptă. În primul rând, va căuta să-și creieze libertatea, raporturile de drept, apoi activitatea economică, iar în al doilea, se va gândi la trebuințele personale sau sufletești. Ajunsă la treapta a treia de dezvoltate, societatea se va arunca cu elan asupra lucrurilor utile vieții, dar tot atunci va naște și întrebarea: ce este viața și scarta noastră, și ce este sufletul omenesc?

Am rezumat această evoluție socială după autorul citat, pentru că ea ne va ajuta să găsim cauza fundamentală a crizei de care ne ocupăm. În altă ordine de idei, discutând unele fenomene post belice, am întrezărit și noi, în mod general, cauza principală care ne copleșește cu probleme noi în fața cărora stăm neputincioși, și pe cari altădată le-am fi soluționat cu un simplu apel la solidaritatea națională. Am constatat cu aceea ocaziune, că până la războiu noi am trăit o viață colectivă, care năzuia spre un singur obiectiv: idealul național. Acestui ideal politic i-au fost subordonate și exigențele colective de ordin secundar, și cu atât mai mult cele de ordin personal.

Subt acest raport, biserica de ieri ne apărea ca o instituțiune națională și numai în al doilea rând ca una religioasă. Prin urmare, sfera ei de activitate o constituiau idealurile colective, neglijând cu totul pe individ care, în o evoluție firească, trebuia să-i fie țință, și la care se impune să se întoarcă îndată ce s'a realizat unitatea națională. Aceasta și din motivul, că după înfăptuirea statului român întregit, idealurile politice au trecut asupra acestuia. Sosind la treapta a treia de dezvoltare firească, este inutil, dacă nu-i primjdios, a persista în vechea ogașă, căci astăzi nu s'ar putea urmări decât idealurile politice de partid, a cărui colectivitate nici un om de bunăcredință nu o poate confund cu colectivitatea națională de ieri. Ceice mai cred în o asemenea concepție scapă din vedere că acum am intrat în faza când trebuie să ne gândim și la aspirațiuni personale. Pentruca satisfacerea acestora să se facă pe o cale sănătoasă, este de datoria statului și a diferitelor organizațiuni sociale, culturale, economice și politice să se îngrijească.

În ce măsură s'a acomodat biserica noastră acestei noi stări de lucruri, este îndeobște cunoscut. Datorită grabnicei descomplectării a rândurilor clerului, atras în altă parte de rolle perspective ale vieții, sau poate grație tradiției, ea a pierdut rolul de ieri, fără să-și fi asumat cu vigoare pe celălalt. În loc să acționeze, ea s'a mulțumit cu contemplația, lăsând deschise porțile pentru toate relele accesorii menite să-i agraveze și mai mult situația. În fața acestora, ea nu a reușit să organizeze nici măcar o luptă defensivă. Astfel, ea confirmă regula stabilită de filozoful Spencer, că „rezistența cea mai slabă determină și direcțiunea mișcărilor religioase, științifice și educative“.

Dar stricta demarcațiune a rosturilor diferitelor instituțiuni trebuie făcută și din punct de vedere al diviziunii muncii. Precum biserica nu se poate substitui statului, tot așa nici acestuia din urmă nu-i putem cere să se ocupe de diferențierele dintre asociațiunile și instituțiunile din cuprinsul teritoriului său. Menirea statului este

tocmai să armonizeze pornirile exclusiviste dintre acestea, făcându-le să se tolereze în raport cu totalitatea societății. Prin urmare, este și greșit și imposibil să stăruim ca statul să curme criza bisericească.

Un ajutor cu mult mai eficace ar putea să-i vină din partea societății, organizată în instituții culturale, educative și religioase, cari prin natura lor vor influența direct asupra individului, despre care știm că este în complectă părăsire și rătăcire. Firește, în acest scop ar trebui ca să nu trecem cu un dispreț ușor pe lângă probleme, mulțumindu-ne cu constatarea că noile curente nu au atins decât pătura incultă. Tot Giddings zice, că toate religiunile s'au născut în întinsul stepelor și în creerul munților, printre poporul de rând.

* * *

Salvarea integrității bisericești o vedem, deci, în chipul următor. Biserica să rupă imediat cu tradiția politică, și să se mărginească la urmărirea unui ideal religios, trecând de la manifestarea contemplativă la o acțiune cât mai vie, deoarece, conform regulilor evolutive ale societății, de acum încolo lumea va urmări mai mult satisfacerea intereselor personale, materiale și sufletești. Neglijându-le pe cele materiale, vom spori rândurile grupărilor socialiste, iar prin abandonarea celor sufletești, — sectele. Apucând pe acest drum nou și îl diminuând criza interioară a clerului — care anchilozază și înstrăinează elementul laic — suntem convinși că nici societatea nu va întârzia să-i acorde întregul ei sprijin.

P. NEMOIANU

Mișcarea culturală în Basarabia

Basarabenii băștinași ar avea oarecare motive să regrete, din punct de vedere cultural, vremea de altă dată. Asupriți de străini, moldovenii împietreau în suflete credința în puterea neamului, și cu cât apăsarea se accentua, cu atât creștea dorința unirii între ei, a trezirii culturale, a înrădăcinării cât mai adânc la sate a limbii în care mamele își legănav odoarele. Boerii moldoveni, acei boeri cu patriarhale obiceiuri, cu moșii de desetine nenumărate, cu îmbelșugat trai de darnici gospodari, cu oștețe la care vinul curgea părae și cântecele vechi rupeau iezetura lacrimilor...:

Știi tu când te țineam pe brațe...

cu cerdacurile largi, la curțile unde cucoanele, în rochii lucrute la lași, ardeau sufletele cu privirile ochilor ca brazda proaspătă, sau cum sunt cicorile în întâiul ceas al înfloririi, pe când vestiți cântăreți din gură, ca acel dascăl poet Păun din tângușorul Fălești, rupeau băierile inimilor cu:

*De-ași fi iublt o gingașă floare
Ce crește 'n vale lângă pârâu...*

acești boeri, în odăile mari cu străbuni în cadre de nuc, cu documente pe piele de iepure, păstrate în burlane de tablă, se adunau, în ascuns, punând la cale mijloacele de trezire ale norodului...

Dela bucoavnele lui Ștefan Margellă și Iacob Hâncu, dela cărțile didactice ale lui Ion Doncev și tipăriturile lui Manega, mișcarea culturală în Basarabia s'a țeșut timidă, izbucnind însă ca un torent în 1905, după înfrângerea rușilor în războiul cu Japonia. Dela 1905, vântul re-

deșteptării naționale pornește puternic din Chișinău, ducând satelor moldovenești înlăcrămate adieri. Începând cu cântecele populare, cu poezii apropiate de sufletul țaranului, cu sfaturi în ale gospodăriei, cu învățăminte stoarse din evanghelii și trecând ușor la povestiri din istoria neamului și la îndemnuri de păstrarea limbii și obiceiurilor strămoșești, publicațiunile își aveau rostul bine hotărât. Pe aceste cărări au făcut primii pași „Basarabia“ inimosului avocat Găvrilă, „Viața Basarabiei“ sub conducerea cărturarului Alexis Nour, cu primul număr apărut în ziua învierii (1907) și „Moldovanul“ poetului și ziaristului Gheorghe Madan. Prețmea basarabeană prin „Luminătorul“ contribuia la trezirea națională. Dacă pomenim „Glasul Basarabiei“ a lui Grigore D. Constantinescu, fiul preotului din Iași dela școala cu Ion Creangă înaintaș, și „Cuvântul Moldovenesc“ a lui Alexandri, Murafa și Halippa, vedem că dela „revoluția școlărilor“, cum a fost botezată cea dela 1905, și până la 1917, în Basarabia a fost o intensă mișcare culturală.

* * *

Astăzi? Mă sfiesc să 'ncerc a schița viața culturală. Trăim într'o epocă de comercializare politică, unde se pun la contribuție toate resursele, cu un vădit coeficient de câștig și cu nădejdi spornice. Sub nici o guvernare nu s'au pus mai multe opreliști în drumul progresului cultural ca sub guvernul de astăzi. Elanul dela 1917 s'a diminuat până la pâlparea rămășiței de flacără. Îndemnurile spornice de la 1918 ale cărturarilor de pretutindeni și sănătoasa organizare culturală de sub guvernul Averescu au murit sub ucigătoarea nepăsare. *Sufletul Basarabiei de astăzi ne este străin.* Sprijinit pe pretensele sale economii, guvernul nu cheltuește, rațional, un ban pentru intensificarea culturală din Basarabia; în schimb, se risipesc milioane cu banchete pregătite miniștrilor și tuturor inspectorilor purtați de nostalgii prin aceste meleaguri.

Arătam că la 1917 erau mai multe publicații în Chișinău de cât sunt azi în toată provincia. În afară de cotidianul liberal „Dreptatea“, nici o altă publicație nu stăruie în răspândirea scrisului românesc. Începuturi sporadice au murit în fașe. De reviste științifice și literare nici vorbă nu poate fi, deși o „tipografie a statului“ le-au putea veni în ajutor.

Dar se revenim la guvernarea trecută, descriind, sub stăpânirea celei mai obiective păreri, adevărul. În intervalul celor doi ani, a apărut în Chișinău revistele: „Renașterea Moldovei“, „Școala Basarabiei“, „Biblioteca copiilor și a tinerimei“, „Casa Noastră“, „Vulturul Basarabiei“, „Ion Creangă“, etc. reviste sprijinite de oficialitate. De ziarele și revistele din provincie nu mai pomenesc, amintind numai, că și ele se bucurau de un sprijin asemănător.

Sub ministeriatul dlui Octavian Goga s'a înființat în Chișinău un „inspectorat al artelor din Basarabia“, al cărui întâi titular am avut cinstea să fiu. Sub îngrijirea acestui inspectorat s'a pus baza celui dintâi Teatru Național, cu un repertor care cinstea literatura

românească și cea universală. Sub ocrotirea ministerului Artelor s'a luat Școala de Belle Arte, s'au ajutat elemente talentate, s'au dat burse pentru străinătate la câțiva moldoveni cu din belșug dardumnezeesc, și s'au organizat expoziții de pictură. „Conservatorul de muzică și artă dramatică“ a primit subvenții îndestulătoare și o direcțiune pricepută, românească. Până și „școala particulară de muzică“ a melomanului Corniloff a primit ajutoare, cu condiția ca moldovenii talentați să fie scutiți de taxe.

Reuniunile muzicale: „Graul Neamului“, „Armonia“ și „Delavrancea“ aveau lunare subvenții și ajutoare pentru propaganda prin satele și orașele Basarabiei. Era un efort cultural în creștere zilnică. Și când ministrul Goga a venit în Chișinău, n'a fost pusă la bir punga statului, ci după o minuțioasă inspecție, intelectualii și artiștii l'au pofțit la o masă, la care, gospodărește, fiecare a contribuit

* * *

Astăzi? Inspectoratul a sucombat a doua zi după depunerea jurământului de către d. Banu. Reuniunile muzicale s'au destrămat în acordurile ultimei melodii, iar Teatrul Național și-a conservat, din toată ținuta, firma în afară și sala înăuntru, pentru trupele rusești și balurile evreești.

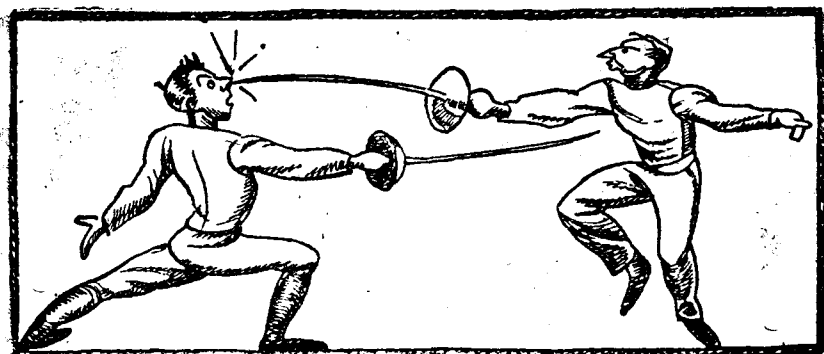
Pe ruinele culturii naționale înfloresc, spornic, străduințele culturale ale străinilor. Ziare, reviste, teatru... cu intensitatea șovină a dușmanului pretențios ciupercesc întinsul firtil al Basarabiei. Ba, pentru a se împăuna cu aere de protecționism minoritar, guvernul sprijinește chiar pecingenia care se lățește pe trupul neamului nostru.

Aceste dureri, noi, cei de-aici, le înțelegem, că ni-s umbrite sufletele de ele. Ni s'a anihilat tot entuziasmul sub apăsarea enormei griji ce ne-o poartă dărnicia financiară a d'ului Vintilă Brătianu și priceperea ministerială a ocrotitorului Artelor.

De-ar veni alții, cu mai puține grije, până nu murim de anemie culturală...

Soroca

D. IOV

GAZETA RIMATĂ

Muzică instrumentală

„Ascultă, Sire, acest flaut, cu toate poveștile lui! E flautul țăranilor noștri, flautul tui Iancu, flautul fermecat, în cântecul lui e toată mântuirea noastră“.

OCTAVIAN GOGA

*Pe dealurile dela Țebea
Venì și Regele și plebea; —
In dârzul muntenesc decor,
Dela vlădică la popor,
Cu toți, pioși îngenunchiară
Subt bolta cerului de vară,
La umbra vechiului stejar,
Lângă mormântul legendar...
Și'n dimineața fumurie
Părea că'n jurul lor învie,
De-alungul piscurilor sumbre
Legiuni eroice de umbre.
Prefecți cu fulgere'n priviri,
Tribuni, cu repezi lănci subțiri,
Parohi cu barba până'n brâu
Cu păr ca spicele de grâu.
Un lung convoi de mucenici
Pusese tabără aici,
In cunoscutele lor locuri,
Unde ardeau odată focuri.*

*In fruntea lor, pășea un crai,
Cu ochi de cer și păr bălai,
Cu chip aprins de Făt-Frumos,
Cântând mereu, aci duios,
Aci cu 'nvârtituri de șuier,
Din bunul, tainicul lui fluier.*

*Și toată lumea 'ngenunchia,
Și toată lumea-l asculta,
Și toată lumea 'nțelegea...*

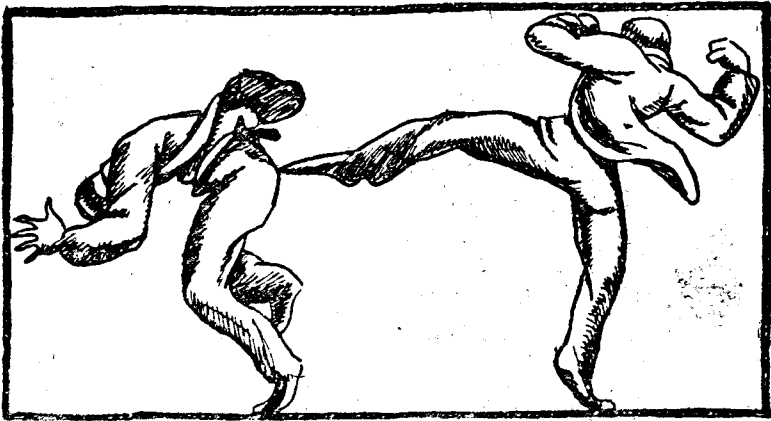
* * *

*Çi numai unul mititel,
Mărunt la pas, și pușintel,
Stătea în strâmta lui găoace
Zicând că fluierul nu-i place.
El se 'ncuiase în secret
Și-și comandase un quartet
In casa lui Zosim Chirtop:
Cu contrabasul, Cicio Pop,
Voivodul Vaida cu pistonul,
Și popa Man cu gramofonul,
Iar micul Sever Dan din Moci
Cu isonul pe două voci.
Era o muzică barbară,
O strâmbătură ordinară,
Incât vecinii, extremiști,
I-au pus pe goană pe artiști...*

*Și-acum, pierdut prin mărăcini
Ghiulucă stă la Bădăcini,
Pustiu visează pe-o colină
Și cântă trist din ocarină...*

COSTICĂ CLARINET

fost prim-gitarist în orchestra lui Ciolac.

INSEMNĂRI

Participanți și abstenenți. — Au trecut, ni se pare, două săptămâni dela serbările centenarului lui Avram Iancu; dar cele două gazete (de câte două pagini fiecare) ale așa numitului partid național tot n'au mai încetat să-și etaleze suptările politice în jurul gorunului dela Tebea. Cu deosebire *România* nu vrea să recunoască nimănui, nici în ruptul capului, dreptul de a judeca genia'ele inspirațiuni ale d-lui Iuliu Maniu. Burzuluindu se amarnic în fața celor șapte cetitori ai săi (scriitorul acestor rânduri e al optulea) oficiosul celebrei sute dela „Majestic“ nu permite niciun comentariu, respinge orice ironie și pune la index fiecare critică. • Știe, șeful, ce face!... E profilul hazliu al importantului *tabu* de odinioară. Atât numai, că vremurile s'au schimbat, și infailibilul fost avocat dela Blăj răspândeste în jurul său din ce în ce mai puțină ascultare și din ce în ce mai multă veselie. În loc să mai credem că d-l Iuliu Maniu, scaldat la naștere cu sânge de dragon, e mai inviolabil

decât Siegfried, trebuie să recunoaștem că dă în gropi mai abitir decât circumspectul Tândală.

Nu numai noi, cari îi suntem, chipurile, adversari, hrănim asemenea ireverențioase opinii. Cercul s'a lărgit de mult, și, dacă nu ne înșelăm, a cuprins și hotarul însuș al așa zisului partid național. Să ne ilustrăm părerea cu impresiuni foarte recente. După cum se știe, d-l Iuliu Maniu a iscălit, în preajma serbărilor dela Tebea, o scrisoare-circulară către toți partizanii săi (prin urmare, către tot Ardealul) prin care le-a cerut cu insistență să nu se prezinte niciunul la mormântul lui Avram Iancu, ci să vie cu toții la domiciliul d-lui Zosim Chirtop, unde partidul avea să comemoreze separat memoria regelui Munților, fost membru și el în comitetul național. Ei bine, judecând după efectul acestei categorice bule, privind adică pe cei treizeci din sută adunați într'o odăță din Câmpeni, ca o sectă în descreștere, ca și pe cei treizeci de mii revârșați pe dealurile Abrudului, suntem

mevoii să deducem, că toți aceștia din urmă sunt adversarii d-lui Iuliu Maniu, după cum cei dintâi sunt devotați săi partizani. Dar, nu numai atât; dacă privirea nu ne-a înșelat, parcă am zărit la Tebea, în preajma d-lui Ion I. Brătianu, și pe câțiva membri de frunte ai comitetului de o sută, cari au călcat ostentativ cossemnul șefului venerat. Dacă *România* dorește, suntem în fericita situație de a-i comunica o listă lungă de asemenea nesupuși, tot unul și unul...

Prin urmare, să nu ni se mai facă morală, nouă și altora, dacă ne-am încumetat să punem degetul peste o altă inspirație nenorocoasă a fostului avocat din Blaj, care încurcă actualmente itele politicei românești. Dezaavuarea a pornit, mai întâi, din propria tabără a acestuia. Ei, și nu putem să fim noi, cum s'ar zice, mai catolici decât Papa!

Ariciul și sobolul. — Intr'o scurtă notă din cuprinsul numărului trecut al *Tării Noastre* semnalăm tot aici neregulile, cu grave consecințe naționale, cari se săvârșesc cu prilejul verificărilor actelor de cetățenie românească. O superficială descindere ministerială a descoperit, numai la Sighețul Maramureșului, în registrele cari se întomesc acum, câteva mii de străini, proaspăt debarcați de peste graniță, cu acte falsificate, trecuți printre cetățenii cu depline drepturi ai acestei primate și mult hulite țări. Cazul, după cât s'ar părea, nu e izolat; îngrijitorul fenomen nu se petrece numai în apropierea vâmlor noastre rău supravegheate; pretutindeni, dela Oradea până la Ismail, se încearcă pe o scară întinsă, de cele mai multe ori cu înșelăciune, altădată cu mită, o stabilizare cu aspecte legale a tuturor călătorilor fără țară, porniți în căutarea unei stări c vile mântui-

toare. Primejdia e reală, asupra ei suntem îndemnați să mai revenim; nu cu mărunte relatări de fapte diverse, ci cu un strigăt limpede și apăsător, cum se cuvine oricând în fața unei perspective dezastruoase.

Mai notăm, deocamdată, un amănunt interesant. L'am zărit într'o gazetă din Capitală, relatat cu toată seriozitatea. Se spunea acolo, că d-l Panteimon Halipa, cunoscutul fruntaș țărănist, fostul redactor de pe vremuri al gazetei *Cuvânt Moldovenesc*, basarabean de baștină, locuitor al orașului Chișineu, s'a văzut silit să depună contestațe, văzând că a fost omis de pe lista nouilor cetățeni români, cu drepturi recunoscute... Nu mai începe îndoiială, la mijloc e o eroare a inimosului deputat; o greșită interpretare a legii pentru recunoașterea cetățeniei române. Dar, ar putea să fie și un exces de zel al administrației locale, atât de darnică cu străinii. Așa fiind, exemplul ar putea să se lățească mai departe, și, în vreme ce d-l Albert Honigman dela *Lupla* ne servește, dela București, lecții de civism, am ajunge să ne întrebăm, la Cluj, dacă suntem într'adevăr, noi înși-ne, cetățeni români.

Cunoaștem, în prvința aceasta, o fabulă foarte veche...

Expoziția din Veneția. — Mulțumită grijei pe care principele Carol s'a legat s'o poarte cultarei românești, arta noastră plastică a câștigat o răsunătoare biruință la expoziția internațională de pictură și sculptură din Veneția. Cei mai buni pictori și sculptori români, dintre cari numai câțiva au lipsit, au expus aproape o sută de lucrări, atrăgând admirația întregului public vizitator și a tuturor pricepătorilor. Regele Italiei, cercetând expoziția românească, a ales cinci tablouri și o sculptură. Academia de artă mo-

dernă din Veneția a cumpărat bustul lui Eschille, de sculptorul O. Han. Peisajul „la Balcic“ a fost reținut de muzeul Luxemburg din Paris.

Acest succes sufletesc al propagandei românești, în momentul când d-l Vintilă Brătianu rătăcește dincolo de hotare în căutarea unui împrumut, merită să ne bucure mai mult decât oricare altul. O țară nu se prezintă înaintea lumii numai cu balanța bogățiilor sale râvnite: Ceeace-i determină mai mult locul printre celelalte popoare sunt cu deosebire bunurile spirituale cu care se împodobește. Mai puțin bogată ar fi imbelșugata Franța, dacă s'ar vedea lipsită într'ozii de geniul lui Balzac.

Socotim, prin urmare, drept un real câștig, dacă, măcar câțiva din occidentalii amatori ai petrolului românesc vor ști, că mai sus de sondele Câmpinei, pela Posada, a zugrăvit cândva liniștite care cu boi și freamăt de mesteacăn alb, meșterul Nicu Gri-gorescu.

Alte pertractări. — Nu e vina noastră, dacă această știre va avea darul să stârnească încă odată, în jurul nostru, un ecou prelungit de protestări plictisite: „Cum? Iar se pertractează? Par'că turneul se isprăvise; nu mai sunt partide disponibile pentru târguială, călătoria circulară pe la toate ușile n'a lăsat în urmă nici un drum ne-umblat, credeam că s'a sfârșit“... Așa credeam și noi. Dar, după toate regulile muzicale, aria fuziunei se reia d'a capo. A strigat cineva: *bis*?

Un lung reportaj publicat în *Viitorul* ne servește, împănată cu amănunte, cea mai proaspătă plăcintă de combinații politice. Adică, nu e propriu zis o plăcintă proaspătă. E numai un aluat încălzit. Dl Iuliu Maniu s'a reîntors din nou pe drumul care duce spre casa dlui N. Iorga. De data aceasta, însă,

e purtat de mână, delicat, de dl. C. Argetoianu. Convorbirile au început acum patru săptămâni, la Sovata, între două dușuri, după o prelungită baie caldă, și schimbul de propuneri are sorși destui să se prelungească și el. Tot între două dușuri.

Să credem, să nu credem, reportajul gazetei liberale? Mărturisim că stăm la indoială. Nu în ceea ce privește pe dl. Iuliu Maniu. Fostul președinte al Consiliului dirigent, temător din fire cum se află, ezitând să-și găsească o tovarășie politică serioasă dincolo de Predeal, nu e în stare să reziste nici unei tentațiuni de pertractare, cași cum ar vrea să probeze că numai împrejurările nu-l ajută să se contopească, dar bunăvoință, slavă Domnului, este. Pentru dl. Iuliu Maniu, prin urmare, nicio mirare. Ce să zicem însă despre dl. N. Iorga? Să nu fi înțeles nici până acum, marele nostru istoric, psihologia omului-pertractare? Un atât de adânc cunoscător al tainelor trecutului, să se lase amăgit de stângacele ițe ale prezentului? N'am crede.

Ei, dar cine știe? Poate că ar fi nevoie, pentru lămurirea tuturor, să publicăm într'ozii, după documente autentice, toate comunicatele oficiale, cu grije redactate și integral publicate de gazetele numitului partid național, după fiecare tentativă de acord, de colaborare sau de fuziune. Cu liberalii, cu țărăniștii, cu d. N. Iorga, cu d. general Averescu... Ar fi un volum respectabil și util. Și pentru unii, și pentru alții. Pentru celelalte partide, ca să-și reamintească cu cine au de a face. Pentru partidul dlui Iuliu Maniu, ca să nu se mai obosească odată pe drumurile unde n'a putut culege nimic.

Urmașii lui Iancu. — În soborul partidului național adunat la Câmpeni a ținut să vorbiască și protopopul din Câmpeni, Iosif Gomboș. În avântul in-

sufletirii, părintele Gomboș a zărit aievea tabăra lui Iancu. — „In persoana dlui Maniu văd înaintea mea pe Iancu incunjurat de tribunii lui“, a zis stranicul orator.

Protopopul Gomboș a vorbit mai departe despre idealismul lui Iancu și s'a recomandat ca nepot al marelui mort. Recomandăm și noi pe acest nepot, cu câteva date caracteristice. Pe vremea stăpânirii ungurești, părintele Gomboș s'a făcut cunoscut ungușilor cu o teorie stupidă și batjocoritoare — se află scrisă negru pe alb — în care spunea nici mai mult nici mai puțin decât că Moșii sunt de origine săcui, aduși de pela Titel. Cu privilegiul atingerii sale de protopop s'a vorbit mult despre acest lucru (gurile rele îl și porecliseră „titel Gombos Iószef“) și nici părintele Gomboș n'a tăgăduit întâmplarea, numai că spunea că a făcut ceea ce a făcut din „tactică politică“. Ziarul *Patria* scrie că părintele Gomboș a fost *singurul* Moș care a vorbit și a proslăvit memoria lui Iancu din prilejul serbărilor. Sărace Iancule, p'acui gură încăpuși!

Viața se scumpește! Se înțelege, știam acest lucru și fără ajutorul decorațiilor guvernamentale. Nici măcar nu era nevoie de confirmarea acestui dureros adevăr, pe care-l verifică zilnic, fiecare dintre noi, pe propria-i soac-teală. Cu toate acestea, două convorbiri recente, publicate în ziare, una cu dl. Tancred Constantinescu și cealaltă cu dl. Al. Constantinescu, s'au înconjurat dela început cu o atmosferă de senzațional. Conducătorii celor două departamente ale producției, ministrul Industriei și ministrul Agriculturii, au recunoscut în public, cu o sinceritate târzie și deci inutilă, nu numai că urcarea prețurilor tuturor articolelor de primă necesitate e rezultatul unui proces economic firesc, dar că scumpețea

se va accentua și mai mult, tinzând să egalizeze puterea de cumpărare a leu'ui cu situația lui valutară. Să ne pregătim, cu alte cuvinte, spetele, și să ne împăcăm de pe acum cu perspectiva dificultăților viitoare.

Acesta ni se cere nouă. Ce să cerem noi, acum, guvernului care ne vorbește așa, prin cei mai competenți reprezentanți ai săi? Înainte de a formula vreo nădejde, suntem datori cu toții să ne reamintim răul pe care-l scoate la iveală încă odată sistemul demagogici financiare, practicat cu atâta furie de partidul liberal. Cuvântul nu e prea tare, căci ce altceva ar putea să însemne demagogia, decât agitația fără responsabilitate și promisiunea fără îndeplinire? Tocmai ceea ce a făcut partidul liberal în opoziție, și a continuat să facă de când se găsește la cârma țării. A dus, mai întâi, o violentă campanie de ațâțare împotriva trecutului-guvern Averescu, învinuindu-l de incapacitate financiară, denunțându-l ca pe un risipitor al banului public, și asmuțând împotriva lui pe toți reprezentanții instituțiilor financiare. Simțul de răspundere care a stat la temelia acelei campanii, se vede abia acum, când oricine are la îndemână o comparație între situația de atunci și cea de azi. A promis, apoi, o îmbunătățire a valutei, și, implicit, o simțitoare ieftinire a traiului. Rezultatele stau înaintea tuturor, pentru a ilustra ceea ce s'a realizat.

Ce consolație ne poate oferi, astăzi, acest *peccavi* ministerial, la sfârșitul unui regim al cărui unic rost ar fi fost consolidarea finanțelor statului? Rețeta aplicată n'a folosit la nimic. S'umpetea, ni se spune, e un fenomen împotriva căreia nu ne putem lupta. Păcat însă, că guvernării, cei dintâi, nu trag concluziile din această stare de lucruri. Pentru că viața se scumpește, — dar salariile rămân pe loc.

Eroare judiciară. — Scena s'a petrecut mai întâi pe străzile Clujului, într'o zi de sărbătoare națională, când armata noastră se desfășura în pas întins de defilare, sub falfăirea celor trei cuori strălucind în soare. La un colț de trotuar s'a întâmplat atunci un mic incident, pe care abia l-au înregistrat câțiva trecători. Un pașnic cetățean al Clujului a oprit acolo pe loc doi străini, musafiri ai pământului românesc, invitându-i, cu toată politețea cuvenită, să salute și ci drapelul țării care trecea. Nu era acest saluț un act de insuflețită convingere, căci convingerile nu se pot impune nimărui. Era un gest de bună creștere, fără obligațiuni de conștiință, pe care-l datorează fiecare dintre noi icoanelor din casa unde e găzduit. Cei doi oaspeți (de data aceasta dintre cei nepoștiți) țifnoși și țanțoși au refuzat însă împlinirea acestei simple formalități de curtoazie, iar românul nostru, pentru a le ușura salutul recalitrant, le-a dat pălăriile jos, cu podul palmei. Era singurul mijloc, în cazul de față, prin care actul de respectare se putea îndeplini.

Epilogul întâmplării s'a prezentat, ca atâtea altele, la judecătorie. Cei doi străini s'au plâns justiției socotindu-se insultați, și un magistrat român s'a găsit, care să osândească pe eroul modest al incidentului din Cluj. E o eroare judiciară, fără îndoială. Pentru a o preînămpina, condamnatul de acum ar fi trebuit, poate, să aplice „victimelor“ sale (ah, mari sunt plăcerile umanitarismului) o lecție mai ușurătoare. Cum a făcut apel împotriva hotărârei date de prima instanță, înimosul nostru concetățean are vreme să-și îndrepte și el greșeala.

Astfel, gândim noi, va putea fi sigur de achitare.

Broșurile „Asociației“. — Ampomenit aici, nu demult, cu destulă asprimă în judecată, despre aspectul mizer pe

care l-a luat dela o vreme revista *Transilvania*, organul oficios (prea oficios chiar) al „Asociației“ dela Sibiu. Un spirit elementar de dreptate ne îndeamnă, tot astfel, să recunoaștem ideea bună care se aduce la îndeplinire, tot în cadrele „Asociației“, prin editarea micilor buletine de propagandă culturală, destinate poporului. Nu știm în ce măsură s'a asigurat o răspândire largă acestor broșuri simple și curate, din ale căror pagini se desprind atâtea îndemnuri folositoare. Au apărut până acum peste douăzeci Deunzezi, am primit și noi un teanc. Buletinele se împart gratuit, fiind tipărite pe cheltuiala câtorva oameni de inimă, și din câștigurile conferințelor „Asociației“ în Sibiu. Meritul redactării revine, în cea mai mare parte, dlui H. Petra Petrescu, secretarul „Asociației“. Se cuvine să i-l semnăăm, cu toată satisfacția pe care o desvăluiesc faptele bune.

Cărți și reviste. — Numerele pe lunile Aprilie, Mai și Iunie din *Cugetul Românesc* au apărut deodată, cu oarecare întârziere, e drept, a cătuind un considerabil volum de aproape două sute de pagini Din felul cum se înfățișează revista, cu schimbările făcute în orânduirea materialului și alegerea colaboratorilor, s'ar părea că editura *Cugetului Românesc* tinde să-i dea caracterul unui variat și îmbelșugat magazin literar. Traducerile din Rainer Maria Rilke și Ivan Bunin, cași studiul despre poetul Stefan George, dovedesc o grijă atentă de a face cunoscută publicului dela noi și o altă literatură străină decât aceea oferită în cunoscuta „Bibliotecă pentru toți“ sau în colecțiile domnilor Alcalay și Calafeteanu. Materialul de cronici și recenzii, neobișnuit de voluminos, cuprinde peste optzeci de pagini. E o inovație fericită, care umple un gol real în publicistica noastră.

Redactor responsabil: ALEXANDRU HODOȘ